

УДК 378.016

О. О. КОМАРОВА

кандидат соціологічних наук,
старший викладач кафедри соціології масових комунікацій,
Криворізький державний педагогічний університет

Л. Є. БРАТЧЕНКО

старший викладач кафедри туризму та економіки,
Криворізький державний педагогічний університет

В. І. БАЮРА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри туризму та економіки,
Криворізький державний педагогічний університет

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПЕЦКУРСУ

У статті проаналізовано необхідність розробки спецкурсу «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг» у ринкових умовах та запитах ринку освітніх послуг та особливості методики його викладання. Розглянуто сучасні підходи до визначення поняття «фінансова грамотність», «фінансова поведінка» та «фінансова культура». Зазначено, що фінансова грамотність передбачає наявність знань, умінь та навичок із математики, оскільки фінансові операції передбачають математичні розрахунки, а математичні знання є запорукою формування фінансових знань з основних видів платежів, податків та їх розподілу, нарахування заробітної плати, відсотків по кредитах, розрахунку комунальних тарифів, фінансових операцій з обміну валют, правил нарахування пенсій, страхових внесків та платежів, інших банківські послуг. Зазначена необхідність створення навчальної програми для майбутніх фахівців-педагогів, яка б підвищила знання, уміння та навички в економічних питаннях як самих фахівців, так і націлила б їх на формування в учнів фінансової компетентності та формування фінансової культури та поведінки. Обґрунтовано необхідність змісту спецкурсу «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг» для вищих педагогічних закладів як основи формування фінансової культури та фінансової поведінки молодих фахівців-педагогів у мінливих економічних умовах України та з урахуванням сучасних тенденцій в освітній галузі. Спецкурс побудований на принципах науковості, доступності, орієнтований на потреби майбутніх фахівців-педагогів і має економічну практичну спрямованість. Розглянуто необхідність підвищення рівня фінансової грамотності молодих фахівців-викладачів вищих педагогічних

© О. О. Комарова, Л. Є. Братченко, В. І. Баюра, 2020

закладів, висвітлено окремі аспекти взаємовпливу фінансової грамотності та її рівня на соціо економічні процеси в суспільстві.

Ключові слова: фінансова компетентність, фінансова грамотність, фінансова культура, фінансовий сектор, фінансова поведінка, освітня політика, фінансова просвіта.

Постановка проблеми. Професійно підготовлена, компетентна та всебічно освічена особистість виступає основним агентом суспільних змін, зокрема й ринкових перетворень та трансформацій. Розвиток освітнього ринку неможливий без ухвалення виважених рішень, формування раціональної соціально-економічної моделі фінансової поведінки та фінансової культури населення. Адже фінансова грамотність населення є одним з основних важелів, що визначають якість життя та добробут населення. Підвищення добробуту населення та наявність фінансового потенціалу населення виступає гарантією стабільності держави в умовах демократизації та глобалізації суспільства. Фінансова обізнаність та формування фінансової культури є одним із дієвих інструментів попередження бідності. Тому виникає потреба підготувати майбутніх фахівців-педагогів, які здатні підвищити фінансову грамотність молодого покоління, сформуванати достатній рівень фінансової культури та фінансової поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансова грамотність населення – це порівняно новий предмет досліджень економічної науки, який останнім часом привертає увагу дедалі більшої кількості науковців, дослідників та експертів. Питанням підвищення фінансової грамотності населення в Україні присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як О. Вільчинська, К. Румянцева, Л. Захаркіна, М. Катериніна, Т. Кізима, І. Ломачинська, О. Ковтун, А. Незнамова, Н. Слав'янська, Л. Слобода, С. Юрій, В. Рисін, О. Рябова, З. Філончук, Т. Смовженко, О. Шаманська, О. Косточка, В. Леонов та ін. [3; 12]. У більшості робіт досліджуються фінансовий потенціал населення, рівень фінансової обізнаності, фінансова поведінка домогосподарств, а також особливості навчання фінансової грамотності учнів у школі, аналізується світовий досвід організації фінансової просвіти. Разом із тим залишаються невирішеними питання щодо впровадження до навчального процесу майбутніх фахівців-педагогів спецкурсу «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг».

Метою статті є обґрунтування необхідності змісту спецкурсу «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг» для вищих педагогічних закладів як основи формування фінансової культури та фінансової поведінки молодих фахівців-педагогів у мінливих економічних умовах України та з урахуванням сучасних тенденцій в освітній галузі.

Завданням статті є розгляд сучасних підходів до визначення понять «фінансова грамотність», «фінансова поведінка» та «фінансова

культура», розробка та обґрунтування спецкурсу «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг».

Виклад основного матеріалу. Завданням вищої школи є підготовка компетентних фахівців педагогів, які б задовольнили потреби сучасного освітнього ринку послуг у формуванні всебічно розвинутої особистості. Як зауважила Г. Новосад, основна мета Міністерства освіти і науки України – створити в Україні можливість для розвитку таланту кожної людини, адже, незалежно від соціального статусу, місця народження та походження, усі мають право отримати доступ до фахових педагогів, сучасного освітнього середовища та актуального змісту освіти впродовж життя [6]. Компетентнісно зорієнтоване сучасне навчання передбачає формування в учнів фінансової компетентності, основними складниками якої є фінансові знання та фінансова грамотність, які у подальшому житті молоді формують фінансову культуру. Фінансова грамотність, освіченість та фінансова обізнаність посідають важливе місце у поведінці агентів економіки та є основою сталого розвитку держави та суспільства. Фінансова грамотність – це вміння застосовувати фінансові знання та розуміти ключові фінансові поняття, використовувати здобуті навички в процесі ухвалення фінансових рішень, критично та креативно мислити та адекватно оцінювати економічну ситуацію. Дійсно, фінансово грамотні люди більшою мірою захищені від фінансових ризиків, раціональніше мислять та більш об'єктивно оцінюють непередбачувані ситуації. Вони з більшою відповідальністю ставляться до формування власного бюджету, користування фінансовими послугами, управління фінансовими потоками, а також спроможні підвищувати рівень та якість свого життя шляхом раціонального розподілу активів. Фінансова грамотність – одна із десяти ключових компетентностей, на розвиток яких орієнтується нова українська школа. Фінансова освіченість виявляється через здобуття фінансової освіти, метою якої є покращення знань, розуміння фінансових ризиків під час прийняття економічних і фінансових рішень. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка створила спеціальну онлайн-платформу – Міжнародну мережу з фінансової освіти, визначає фінансову грамотність як «комбінацію фінансової обізнаності, знань, навичок, відношення та поведінки, необхідних для прийняття важливих фінансових рішень та для досягнення особистого фінансового добробуту у результаті» [12]. На думку С. Юрія, Т. Кізими, визначення фінансової грамотності як «сукупності знань, вмінь та навичок, потрібних для прийняття відповідальних економічних і фінансових рішень та вжиття заходів із належним рівнем компетентності» дещо звужує трактування цього поняття, адже фінансова грамотність передбачає не лише наявність необхідних знань і навичок для ухвалення відповідальних фінансових рішень, а й уміння формувати оптимальний бюджет, вести постійний облік особистих доходів і витрат, оминати ризики, здійснювати перспективне фінансове

планування тощо. Тому фінансову грамотність населення вони визначають як сукупність світоглядних позицій, знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень. До світоглядних позицій належать сформовані населенням традиції і культура фінансової поведінки та рівень усвідомлення ним необхідності підвищення фінансової грамотності [12].

Як зазначається у звіті Національного банку України з фінансової грамотності, обізнаності та інклюзії в Україні, фінансова грамотність – це те, як ми ставимося до грошей, управляємо власними доходами та видатками, плануємо майбутнє. Фінансова грамотність виявляється у здатності здійснення фінансових розрахунків (фінансової математики) та знання своїх прав і обов'язків як споживача фінансових послуг (фінансового права) [9]. Результатом відповідальної фінансової поведінки є фінансовий добробут. Наявність фінансових цілей, тобто виражених у грошовому або матеріальному вигляді предметів прагнення, для отримання яких людина докладає свідомих зусиль, є запорука фінансового добробуту особистості [9]. Фінансова грамотність є основою для формування фінансової культури. Для того, щоб навчити молоде покоління українців раціонально вибирати необхідні фінансові послуги, керувати власними фінансами та поводити себе відповідально у питаннях, які стосуються фінансів, ресурсів і планування майбутніх доходів та витрат. Як слушно зауважує фінансовий експерт К. Савченко, важливим елементом фінансової культури є змога ухвалювати відповідальні фінансові рішення. Для цього потрібно бути обізнаним в пропозиціях на фінансовому ринку, що може позитивно вплинути на рівень довіри до фінансового сектора. Варто зазначити, що фінансова культура не тільки надає людям змогу обирати потрібні послуги, а й навчає, як захистити власні права в разі їх порушення. «Шлях формування фінансової культури українців є довгим та складним, оскільки вимагає зміни світогляду, формування звичок та поведінки. Проте саме фінансова культура стане поштовхом до проектування майбутнього, визначення особистих цілей та їх досягнення, і, врешті, підвищення стабільності на загальнодержавному рівні», – зазначає експерт [11].

На замовлення Національного банку України у 2018 році було проведено соціологічне дослідження «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні». Метою цього дослідження був пошук доказів визначення пріоритетів та цільових груп для національної стратегії підвищення фінансової грамотності та визначення її загального рівня в українців, зокрема з'ясування рівня фінансових знань, поведінки та ставлення, обізнаності із фінансовими продуктами й користування ними, рівня фінансового добробуту тощо. Так, за результатами дослідження, загальний індекс фінансової грамотності України становить 55%, тобто 30 місце, яке є останнім

серед країн-членів ОЕСР. Рівень фінансової грамотності є найнижчим у віковій групі 18–24 роки. З'ясувалося, що лише 12% українців зберігають заощадження у банках, натомість 52% – готівкою вдома. Водночас 82% опитаних респондентів контролюють свої витрати, 73% вчасно сплачують рахунки, а 70% планують бюджет. Низький показник фінансової грамотності та фінансових знань експерти пов'язують із нестабільною економічною ситуацією в країні. При цьому 70% українців підтримали викладання фінансової грамотності у школах [10; 8].

Фінансова грамотність передбачає також наявність знань, умінь та навичок із математики, оскільки фінансові операції передбачають математичні розрахунки, а математичні знання є запорукою формування фінансових знань з основних видів платежів, податків та їх розподілу, нарахування заробітної плати, відсотків по кредитах, розрахунку комунальних тарифів, фінансових операцій з обміну валют, правил нарахування пенсій, страхових внесків та платежів, інших банківських послуг.

У межах нашого дослідження на особливу увагу заслуговує Програма ОЕСР із міжнародного оцінювання учнів/студентів PISA, яка спрямована на оцінювання освітніх систем по всьому світу. Її метою є визначення того, якою мірою 15-річні учні / студенти, що закінчують здобуття базової освіти, набули ключових знань і вмінь для повноцінної участі в житті суспільства. Середній бал в Україні з математичної компетентності – 453 бали (у країні-лідера – 591, у середньому в країнах ОЕСР – 489). Так, лише 64% українських учнів досягли другого та вище рівня (у країнах ОЕСР – 76%). Це означає, що третина школярів не засвоїла базового рівня у знаннях математики (у країнах ОЕСР – 24%). Математична грамотність учня/студента визначається як його здатність формулювати, застосовувати й інтерпретувати математику в різноманітних контекстах. Це включає математичні міркування й застосування математичних понять, процедур, фактів та інструментів для опису, пояснення й прогнозування явищ. Грамотність у галузі математики допомагає зрозуміти роль математики у світі, робити аргументовані висновки й приймати рішення, необхідні людям як творчим, активним і свідомим громадянам [5; 6]. З огляду на це, Міністерство освіти і науки України запровадило факультативний курс фінансової грамотності у школах. За допомогою Проекту USAID «Трансформація фінансового сектора» у 2019 році було створено програму, навчальний посібник та робочий зошит «Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?», які враховують зміни та трансформації у фінансовій сфері. З 2012 до 2019 року Міністерство освіти та науки України за підтримки USAID запроваджувало експериментальне викладання курсу «Фінансова грамотність» у системі загальної середньої освіти. Щороку курс удосконалювався відповідно до побажань викладачів, методистів, експертів, учнів та їхніх батьків.

Нині курс «Фінансова грамотність» викладається в понад 1200 школах України для 20 000 учнів 10-х класів та для 17 000 учнів 2–4, 5–9 класів [1].

На сьогодні, за даними Світового банку, 44 країни світу схвалили стратегію фінансової грамотності, а у 27 країнах цей документ знаходиться на етапі розробки. Так, провідні країни світу, зокрема США, Великобританія, Канада, Нідерланди, Австралія, Нова Зеландія, спрямовують зусилля на підвищення фінансової грамотності населення за допомогою міжнародних організацій: Світового Банку, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та ін. [12].

Найбільш поширеними державними інститутами з підвищення фінансово-економічної культури у світовій практиці є: центральні банки (Бельгія, Чехія, Польща, Угорщина), фінансові регулятори (США, Естонія, Ірландія, Японія, Великобританія), організації та інститути з питань зайнятості населення (Австрія, Чехія, Франція), міністерство освіти та освітні організації (Словаччина), різні спеціальні фонди (Південно-Африканська Республіка).

Національний банк України презентував стратегію фінансової грамотності українського суспільства під назвою «українець європейський, фінансово обізнаний», метою якої є надання гідного рівня фінансових знань та створення умови для зростання особистого добробуту українців через формування нової фінансової культури.

Пріоритетами стратегії, цільовою аудиторією якої є переважно молодь, є: зміна фінансової культури, формування фінансової обізнаності та свідомості, розробка єдиної комунікаційної платформи, а також створення Освітньо-інформаційного центру, який є осередком фінансової просвіти та комунікацій, в якому будуть поєднуватися visitorcenter, музеї грошей, центр просвіти молоді, центр компетенцій вчителів [5].

Отже, виникає необхідність створити таку навчальну програму для майбутніх фахівців-педагогів, яка б підвищила знання, уміння та навички в економічних питаннях самих фахівців і націлила б їх на формування в учнів фінансової компетентності та формування фінансової культури та поведінки. Спецкурс «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг» побудований на принципах науковості, доступності, орієнтований на потреби майбутніх фахівців-педагогів і має економічну практичну спрямованість. Предметом вивчення спецкурсу є фінансова грамотність фахівців-педагогів. Сучасні фахівці-педагоги мають опанувати спецкурс «Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг», завданнями якого є: набуття економічних знань, удосконалення економічної та фінансової компетентності майбутніх педагогів, удосконалення особистісних вмінь самоосвітньої та підприємницької діяльності, що забезпечить розвиток професійної компетентності у сфері фінансової освіти. У результаті вивчення цього курсу студенти мають опанувати

теоретичні та психолого-педагогічні основи фінансової грамотності та фінансових відносин у сучасних умовах, механізми реалізації державної політики в галузі економіки освіти, основні тенденції розвитку фінансової освіти сучасної молоді в інших країнах світу, особливості фінансових ризиків під час прийняття економічних і фінансових рішень, природу грошей як інструменту економічної діяльності, фінансової грамотності та соціальної комунікації грамотності в ній, сучасні запити та пріоритети розвитку ринку освітніх послуг, особливості функціонування та розвитку освітніх послуг в Україні. Після прослуховування курсу молоді фахівці-педагоги мають опанувати методику викладання курсу «Фінансова грамотність» у школах. Вміння створювати методичні розробки і сценарії заходів із фінансової освіти і виховання, адекватно оцінювати фінансові ризики, можливості їх пом'якшення та корегувати раціональну економічну поведінку, відповідально користуватись фінансовими послугами, пояснювати зміст фінансових операцій та ефективно управляти власними грошовими капіталами, складати карту доходності та заощаджень, фінансових цілей та інвестиційних можливостей, планувати сімейний бюджет, проектувати подальшу власну фінансову безпеку тощо – всі ці питання мають становити зміст навчальних програм із фінансової грамотності. Програма спецкурсу містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, завдання для самостійної роботи студентів, питання для самоконтролю, тестові завдання для заліку, список індивідуальних творчих завдань, теми економічних есе і список рекомендованої літератури. Програма спецкурсу розрахована на 90 годин, із них 18 становлять лекції, 18 – практичні заняття, 54 години відведено на самостійну роботу. Програма включає такі навчальні змістовні модулі: фінансова грамотність як сучасна компетентність педагогів, фінанси як інструмент реалізації фінансової поведінки та фінансової грамотності, ринок освітніх послуг (сучасні запити та пріоритети розвитку).

У першому модулі розглядається поняття фінансової грамотності фахівців-педагогів як чинника фінансової культури. Фінансова грамотність – це сукупність знань, умінь, навичок, які допомагають громадянам ухвалювати свідомі рішення і здійснювати ефективні дії з метою управління своїми коштами задля підвищення власного добробуту та якості життя. Оцінкою фінансової грамотності є рівень фінансової обізнаності, який дає змогу населенню взаємодіяти з фінансовими інститутами, користуватися фінансовими послугами тощо. Знання передбачають освоєння й розуміння населенням основних фінансових категорій, понять, явищ і процесів (психологічні мотиви схильності до заощадження та марнотратства, наявності підприємницьких здібностей, особливості функціонування фінансових інституцій, зіставлення фінансових ризиків, їх можливих наслідків та доходності). У цьому кредитному модулі розглядається критичне мислення як чинник раціональної фінансової поведінки, уміння відстежувати, фільтрувати та аналізувати фінансову інформацію, адекватно реагувати

на зміни ситуації на фінансовому ринку, розуміти сутність фінансових послуг. Другий змістовий модуль передбачає вивчення природи фінансів як інструменту економічної діяльності та соціальних комунікацій, а також сутність категорії грошей як форми вияву суспільних відносин. Розглядається створення і розвиток фінансово-грошової системи України. Особлива увага приділяється також фінансово-кредитній системі та становленню і розвитку податкової системи України, природі та функціям податків, надається їх класифікація, види та ознаки. Аналізується бюджет як економічна і правова категорія та його значення в загальній системі фінансових відносин.

Третій розділ присвячений сучасному стан і тенденціям розвитку освітніх послуг в Україні. Аналізується динаміка основних показників, які характеризують ринок вищої освіти в Україні та проблеми розвитку ринку освітніх послуг. Розглядається рівень фінансування освіти та сучасна державна політика у сфері освіти. Увага приділяється також світовим тенденціям розвитку міжнародного ринку освітніх послуг, сучасному стану експорту Україною освітніх послуг вищої освіти, організаційним та правовим проблемам розвитку експорту освіти, а також проблемам якості освіти та запровадження сучасних форм навчання.

Реалізація завдань для досягнення навчальних результатів модулів здійснюється в очній формі навчання шляхом розгляду навчального матеріалу на лекціях, виконання практичних робіт у групах та індивідуально, участі у проведенні семінарських занять, круглих столів та дискусійних занять, тестуванні вирішенні ситуаційних завдань, написанні есе та інших формах роботи.

Висновки і пропозиції. Розвиток фінансової культури, забезпечення відповідальної фінансової поведінки є запорукою підвищення фінансової довіри до фінансових інституцій та зміцнення стабільності фінансової системи України. Тому викладання фінансової грамотності є пріоритетним напрямом сучасного освітнього процесу підготовки фахівців педагогів та компетенцією, якою мають володіти учні та випускники нової української школи, з метою покращення знань, розуміння фінансових ризиків під час прийняття виважених раціональних економічних і фінансових рішень.

Об'єктивна потреба, запити сучасної української системи освіти та суспільства загалом, а також міжнародні організації та численні соціологічні дослідження, аргументовано доводять, що фінансова грамотність та її викладання має бути пріоритетним напрямом сучасного навчального процесу у вищому навчальному закладі та компетенцією, якою мають володіти учні та випускники нової української школи. Тому з метою покращення фінансової обізнаності, розуміння фінансових ризиків у процесі прийняття виважених раціональних економічних рішень, ми робимо висновок про необхідність викладання фінансової грамотності як окремого спецкурсу в підготовці молодих фахівців-педагогів вищих навчальних закладів. Викладання спецкурсу

«Фінансова грамотність як чинник розвитку освітніх послуг» стане поштовхом для формування відповідальної фінансової поведінки, фінансової довіри освічених споживачів фінансових послуг до фінансових інституцій та зміцнить стабільність фінансової системи України, адже розвиток людського потенціалу, підвищення рівня добробуту, якості життя та фінансової безпеки громадян України є одним із важливих завдань діяльності держави.

Список використаної літератури

1. З 1 вересня школярі вивчатимуть фінансову грамотність за новими підручниками. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/z-1-veresnya-shkolyari-vivchatimut-finansovu-gramotnist-za-novimi-pidruchnikami> (дата звернення 29.11.2019).
2. Важливість фінансової грамотності та міжнародний досвід. URL: <https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article> (дата звернення 29.11.2019).
3. Кізіма Т., Шаманська О. Фінансова грамотність населення і фінансова поведінка домогосподарств: аспекти взаємовпливу. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream> (дата звернення 05.12.2019).
4. Нацбанк презентував стратегію фінансової грамотності. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news> (дата звернення 4.12.2019)
5. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт.: М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терешенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с. URL: <http://pisa.testportal.gov.ua/wp> (дата звернення 04.12.2019).
6. Оцініть фінансову грамотність українців. URL: <http://vseprogroshi.com.ua> (дата звернення 05.12.2019).
7. Фінансова грамотність населення кульгає. URL: <http://www.golos.com.ua/article> (дата звернення 29.11.2019).
8. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження. 2017. 69 с. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 08.12.2019)
9. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як? : навчальний посібник / авт. кол. Київ, 2019. 272 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita> (дата звернення 11.12.2019).
10. Фінансова поведінка населення в інших країнах світу: результати опитування. URL: <https://imzo.gov.ua> (дата звернення 29.11.2019).
11. Чому в Україні критично необхідно займатися підвищенням фінансової грамотності. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts> (дата звернення 07.12.2019).
12. Юрій С.І., Кізіма Т.О. Фінансова грамотність населення в діалектиці сучасних освітніх тенденцій. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення 05.12.2019).

Komarova O. O., Bratchenko L. Ye., Baiura V. I. Financial literacy as a factor in the development of the educational services market: methods of teaching a special course

The article analyzes the need to develop a special course Financial Literacy as a Factor in the Development of Educational Services in market conditions and demands of educational services market and peculiarities of teaching it. It reviews

the modern approaches to defining the concept of “financial literacy”, “financial behavior” and “financial culture”. It is noted that financial literacy requires knowledge, skills and abilities in mathematics, as financial transactions involve mathematical calculations, and mathematical knowledge is the key to the formation of financial knowledge of the main types of payments, taxes and their distribution, payroll, interest on loans, utility bills tariffs, financial transactions on currency exchange, rules of accrual of pensions, insurance premiums and payments, other banking services. The need to create a curriculum for future teachers, which would increase the knowledge, skills and abilities in economic matters as professionals, and would direct them to the formation of students’ financial competence and the formation of financial culture and behavior. The necessity of the content of the special course “Financial literacy as a factor in the development of educational services” for higher educational institutions as a basis for the formation of financial culture and financial behavior of young teachers in the changing economic conditions of Ukraine and taking into account current trends in education. The special course is based on the principles of scientificity, accessibility, focused on the needs of future teachers and has an economic and practical orientation. The necessity of increasing the level of financial literacy of young specialists-teachers of higher teacher training institutions is considered, some aspects of mutual influence of financial literacy and its impact on the social and economic processes in the society are highlighted.

Key words: *financial competence, financial literacy, financial culture, financial sector, financial behavior, education policy, financial education.*